

„Vi ste bili, Kozarec moj ljubi, hudo ranjeni in ste v ónem trenutku izročili nekemu gospodu podobo svojega rajncega očeta, proseč ga, da bi jo poslal vašej materi?“ vpraša prijazno general.

„Takó je, premilostivi gospod general,“ odgovori ponižno Kozarčev Jože, „a mislil nisem takrat, da bodem še kdaj plemenito lice prevzvišenega gospoda generala gledal.“

„Ta podoba vašega očeta je tukaj,“ reče general, „vašo mater bode gotovo bolj veselijo, ako jej podobo vi sami prinesete, nego da jo dobi od kakega tujega človeka.“ Pri teh besedah podá general Jožetu podobo, ki je bila zavita in povezana v papir.

Jože ni vedel, kaj bi rekel. Od veselja je zajokal kakor otrok ter ves ganen poljubil generalu roko.

„Gospod, kateremu ste podobo izročili, bil je svitli nadvojvoda N., bratranec presvitlega cesarja, ki je takrat v ónem kraju nadziral našo vojsko...“

Jože ni vedel, ali čuje ali spi...

„Ob enem je dobri nadvojvoda skrbel tudi za to, da bodete kakor ranjen vojak preskrbljeni in tudi svojej dobrej materi lahko pomagali. Idite tedaj, dobri moj vojak in ohranite vedno to plemenito srce, katero vam bije v prsih.“

Ves osupel Kozarčev Jože ni vedel, kako se je od generala poslovil in kako se je vrnil zopet v bólnico. Kadar razveže papir, v katerem je bila podoba zavita, pade deset velikih cekinov pred njega, kakeršnih še nikoli ni videl.

Vse je strmelo v bólnici nad tem dogodkom, vse je čestitalo Jožetu na tej velikej sreči.

Za nekoliko dni pride na bolniško vodstvo sledeči ukaz:

„V imenu presvitlega nadvojvode N. se ima Jože Kozarec, kakor hitro okréva, stalno namestiti v vojaškej pisarnici za pisarja s stalno mesečno plačo.“

Veselja matere, ko je vse to slišala, in pozneje k svojemu sinu Jožetu sama prišla ter pri njem do svoje smrti zadovoljno živela, moje pero opisati ne more.

Lj. T.

Pri podrtem mlinu.

Priljavljajoča se nevihta mi je velela poiskati si vedrišča.

Daleč na okolo ni bilo videti ne strehe ne zvonika. Le lesena kočá je samevala ob potu, postavljena ob bregu pod bégzgovim grmovjem. Dim se je vlačil iz votline, narejene v slamnatej strehi. Od hišice naprej ob vodi so bile sledí mlina, ki je moral nekđaj tukaj stati: mlinsk kamen, veliko leseno kolo, prelomljeni žlebovi itd.

Ko sem stopil preko praga, čula je to ženica, ki je rezala korun v krlhje pri ognjišči. Obrnila je svoj obraz proti meni, z levico držeč kos koruna, z desnico pa nožiček. Stopil sem bliže k njej in videč njene malo osupéle, vprašajoče oči, pregovoril sem: „Nevihta se dela, mati; ne bi li se dalo pri vas prevedriti?“

Z očmi je urno švignila po meni. A tudi jaz sem jej pogledal bistreje v obraz. Njeno lice je bilo ozko in rudečkasto, a takisto, kakor da bi kri v

malih nitkah in kapljicah, rekši strjena, bila za kožo in sicer takó, da je ne prežene niti burja niti mrzla voda. Bil je sicer ves obraz majhen, zaokrožen, suhljât, to in dvoje rujavih, prijaznih, milih oči me je spominjalo taščice, óne miroljubne, krotke ptice.

„Lehko ostanete; ali če nevihta ne preneha, ne vem, kje bi prenočili.“

„Ne skrbite; ležem po klopi ali pa se zarijem v senó.“

V izbi na klop poleg peči sem raztovoril svoje breme: palico, pipo in zveženj, v katerem sem nosil nekaj perila. Potem sem bil takój zunaj na planem; kajti moje veselje je gledati na nebó, kadar se po njem togotí in razsaja huda ura.

Na vsem zahódu se je razlival črnkast, hudouren oblak, kakor motna reka, kadar udari čez breg po polji. Po njem je plahutalo in skakljalo svetlicanje in cik-cakasti lanci bliskov so po dolgem presekávali oblačno nebó. Votel gróm je pribobneval z daleka, zdaj močno, zdaj zopet kakor šum gozda, pripogibajočega svoje visoke vrhove. Od tega mračnega oblaka, ki je zakrival solnčne žarke, potezal se je drug, temnosiv oblak v podobi ogromne roke po sivo-modrem oblaku. Nad glavo in dalje proti vzhodu so čumeli oblaki, kakeršne navadno slikajo pri „Marijinem vnebohodu.“ Med temi, kodrastej volni podobnimi oblaki je blestélo nebó, jasno in modro, kakor človeško oko izpod velicih obrvi. Drevje je molčalo, potem vršelo in šumelo takó, da bi lahko tudi slepec iz ónega šopota si prorokoval bližajočo se plóho.

Po stezi ónkraj pota je priteknel deček z jerbaščkom plevela na glavi. Otroče veselo je kričal: „dèž! dèž! dèž!“ a mene ugledavši je umolknil.

Z nova se je potegnil blisk v curku, zagrmelo je in redke, težke kaplje so mi padale na roko, na cesto v prah, v potok krožeč površino.

Podal sem se v izbo. Prijeten vrbov dim, ki je imel tolažiti razljubene oblake, dišal je med lesenimi, črnkastimi stenami. Pri svečlu bñska se je videla mizica v kotu, nad njo na steklo risane podobe svetnikov, na steni poleg peči je visel sklednik, pod njim pa žličnik, izrezan iz lesá.

„Očeta še ni; sedíva k večerji, pustila jim bodem!“ rekla je mati prinesši skledico v oblicah kuhanega koruna na mizo. Vabila je tudi mene k mizi; izgovarjal sem se, da nisem gladen. Na drug poklic sem prisedel, z hrbtom k okenci obrnen.

Moléé smo večerjali. Pri svitu svetilnice sem opazoval njíju. Če primera matere s skrbljivo taščico veljá, prav lahko primerjamo dečka s ptičkom, ki je užé izpeljan in si na pol užé sam išče hrane, na pol se še daje pitat. Bil je prava materina podoba: lice okroglo, rudeče nadahнено, prelubeznjive rujavkaste oči in prelepo belo čelo pod kostanjevimi lasmi.

„Od kod ste danes prišli?“ vpraša mati, obrnivši se k meni.

„Od Brezovice!“

„Kakó to, da hodite okrog?“

„Študent sem, pa mi je domá dolg čas bilo, zato sem se na pot podal.“

„Pa hodite sami?“

„Sam.“

Po večerji je mati s prižgano trsko odšlá v kuhinjo. Z dečkom sva ostala v izbi. On je luščil fižol, sedéč na stolci, pred sabo imajoč košaro z locanjem. Jaz sem legel po klopi, oprši glavo ob roko. Dež je plohal zunaj

izpremljan od gróma in bliska. Debele kaplje so priletavale na okenca in se tam razpršivale. Da-si je izba imela lesen strop, čuti je vender le bilo, kakó je dež padal na slamnat krov in vzbujal óno prijetno godbo, pod katere uplivom sem časi ležal domá na sénu, ne vedóč ali bi bilo prijetneje zaspati, ali poslušati to nepretrgano tek-tekanje nad glavo.

Za trenotek se mi je stožilo po dómu.

„Deček, kakó je tebi imé?“ izpregovoril sem.

Deček je pobésil oči k tlam in pohlevno odgovoril:

„Mihec.“

„Kje so tvoj oče, Mihec, da jih ní domá?“

„S Krošljem so šli, pomagat mu vozit les?“

„Se bojiš, če ne bodo prišli?“

Deček je malo pomolčal.

„O nič, saj pridejo gotovo.“

Začulo se je otročje vékanje izza vrat, ki so vodila v čumnato. Jaz sem ponehal svoj pogovor z dečkom in uprl oči v strop, po katerem je luč risala bele pege in poteze. Iz plohanja padajoče in iz šopota potekajoče se vode so se oglasili človeški glasovi, kratki, zapovedovalni, topót konjskih kopit, brluzganje koles po mlakužnatem poti. Deček je pojenjal luščiti, prislušival, potem odprl vrata in zavpil: „Mati, zdaj gredó oče!“

Mati je prišla v sobo in odprla okence, gledajoče na pot. Pomolila je glavo skozi in poslušala. Razni glasovi, poprej nejasni, bili so zdaj popolnem razločni.

Čul se je voznikov „ê-ha!“ in voz je obstal.

Krepki, močni koraki so se zaslišali v veži, utihnilo za trenotek pred izbinimi vrati. Sledil je pritisk roke na ključanico, duri so se odprle in vstopil je visok, plečát mož z dolgim, resnim licem in z brkami pod nosom, nesoč na rokah breme, zavito v sukno.

Vrgel je nagel, bister pogled name, potem položil breme pazljivo na prednjo klop poleg peči in dejal: „Matevž se je malo pobil, ko se je nama voz zvrnil.“

Nato je odkorakal iz sobe.

Takój je postavila gospodinja svetilnico, s katero je poprej namerjala iti svetiti, na mizo, odgrnila sukno z ónim prestrašenim pogledom, v katerem se bere slutnja grozne nesreče, zedinjena s prošnjo, naj bi ne bilo vsaj najhujšega.

Vstal sem. Na klopi se je pokazal obraz zabúhel in otekel, oči so bile napete in s krvjo zatečene, nepremične, mrtve. Ostalo truplo je bilo še prikrito s sukno.

„Matevž, ali te hudo boli?“ vprašala je mati s tugepolnim glasom, tresòč ga lahko za rameni.

Nič odgovora, nobenega gibljeja.

„Mati, ali so oče mrtvi?“ vprašal je deček s solzami v očéh.

Za trenotek je zavladala nemotena tišina. Le glas oddrjavajočega voza se je slišal.

Sledil je britek, obupavajoč klik materin. Takój za njo je zahtel deček.

Skozi odprto okence je pihnil hladni sever in ugasnil luč na mizi. Dežá ni bilo slišati več.

Ostavlil sem izbo bēde in tuge in ubral svoj pot naprej.

Nevihita se je vlekla proti zapádu: tam je bilo nebó temno-oblačno, blede bliskanje je bilo zametno ter pojenjajoč, počasen gróm. Sever je v svojem kotu užé jasníl, trgal oblake in kazal temno-modro nebó s posameznimi, drhtečimi zvezdami. Po poti in ob poti je šumela voda in raz vej se je vsipal tam obvesevši dež. Od hišice so prihajali nekaj časa tožni glasovi: tožba matere, jok dečkov in vek vzdramljenega otročiča, dokler tudi to ni utihnilo.

Jos. Gradččan.

— x —

Angel.

(Po Andersenu pr. I. T.)

Kadar koli umerje kak dober otrok na zemlji, vselej stopi angel božji iz nebes, vzame otroka v naročje in ga odnese v nebeske dvorane k dobremu nebeškemu očetu. Med potjo v nebesa nabere angel toliko cvetic, kolikor jih more držati v roki ter jih nese k dobremu Bogu, da bi v sijajnih nebeskih dvorinah lepše cvetele, nego li so cvetele tukaj na zemlji.

Bila je temna noč in vse tiho po zemlji, ko je nesel angel necega dobrega otroka v svitla nebesa. Plavajoč nad grobom, ugledal je angel v nekej ozkej ulici kúp zemlje, a na zemlji cvetlično posodo, v katerej je bila velika poljska, ovenela cvetlica. „To cvetico vzameva s seboj, in med potjô ti hočem nekoliko več povedati o njej,“ reče angel.

Vzdignivši se v zrak, jame angel otroku tako-le pripovedovati:

„V ónej ozkej ulici prebival je v temnej kléti ubog deček. Od prvega leta je bil vedno bolan in naposled je tako ohrômel, da ni mogel drugače po ónej žalostnej sobi nego opirajoč se o brglah. Bilo je po leti, ko so vsaki dan po pol ure padali solčni žarki v temno zaduhlo klet. Deček jih je radostno gledal, ali iz zaduhle kléti ni mogel nikamor. — Tudi gozda ni še nikoli videl, nego samó zelene vejice, katere mu je prinesel sosedov sín. Poleg teh zelenih vejic je spal in sanjal, kako po njih veselo skačejo in pojó mile ptičice. — Necega dne mu prinesó otroci tudi cvetic, in med njimi jedno lepo s korenino. To cvetico vsadi v prsteno posodo in jo dene na okno. Cvetica je lepo rastle ter je bila vsako leto polna najlepšega cvetja. Bila je bolnemu dečku cvetličnik na zemlji. Zalival jo je in pazil, da jo vsak žarek zlatega solnea ogreje. Cvetica je bila tolažba njegovim solzicam, njegovim bolečinam; vedno je sedel pri njej in jo gledal. — Cvetica je njemu cvetela ter mu bila jedina lepota in radost, katero je poznal tukaj na zemlji. — Kadar ga je ljubi Bog poklical k sebi v svitla nebesa in je umiral na bornej posteljici, obrnil se je k svojej milej cvetici, da bi jo še jedenkrat videl in slovo vzal od nje. Umrl je, a cvetica je ostala pozabljena in zapuščena vse leto na oknu. Zvenela in posušila se je, in ljudjé so jo vrgli na oni kúp zemlje. — Zatorej sva vzela tudi to cvetico s seboj, ker je, kakor sem ti povedal, bolj veselila onega dečka, nego najlepši in največji cvetličnik na zemlji. Poglej jo!“